

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

5. Posse Episcopos compositiones pecuniarias facere super quibusdam delictis, sed piis locis applicandas esse firmatur. Et advertitur, quod ut dictae compositiones pecuniariae ad effectum, ut sint ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

Et pro alio
iuris Axio-
ma conten-
to à veris.
Vnde in ca-
su huius
Ref. in tom.
6. tr. 1. Ref.
22. §. Sed in-
stabis, prope
finem erit.
& quidem
iura & laici
in aliis eius
annot.

ne Reges. ff. de legib. leg. non aliter ff. de legat. 3. leg. nomi-
nis & res §. verbum ex legibus ff. de verbor. significat.
& docet Surdus de offi. 3. §. num. 14. & ex Soto, Medi-
na, Syluestro & Salas nouissime Ioseph & Ianuatio
de vniuers. refer. Resol. 46. num. 2. vnde qui feruat ver-
ba legis in cortice? & non feruat mentem legis est
transgressor legis; & ideo in leg. non dubium Codic. de
leg. Non dubium est in legem committere, qui verba
legis complectens contra legis nititur voluntatem, &
in l. contra ff. de legibus, fraudem facit legi qui suavis
verbis legis, mentem eius circumuenit. Sed & hoc ex
pluribus probat Huiusmodi in *Encyclopædia
iuris* p. 1. tom. 3. c. 6. n. 29. cum seq. Sed in nostro casu
hanc esse mentem Concilij non est dubitandum; ex
Doctoribus vbi supra allatis, & quod maius est ex sa-
cra Congregatione, qua à Sanctissimo potestatem
accepit illud declarandi, prout iam declarauit, nempe
omnes pœnas & multas pecuniarias, Episcopo de-
bere locis piis applicare. Ex quibus remanet satis so-
lutum argumentum in contrarium adductum, & con-
trariam asserere esset velle metaphysicari cōtra com-
munem sententiam Doctorum, contra Praxim Ro-
manæ Curie, & contra Declarationem sacrae Con-
gregationis. Quod etiam aperte probatur, quia si à
Concilio Tridentino multæ tantum per sententiam
latæ prohiberentur Episcopis sibi applicare, nihil
Concilium disposuisset & prohibuisset: nam ante ip-
sum iam Doctores communiter assererebant esse dictas
multas in vltus piis applicandas? ergo dicendum est
Decretum Concilij non solum loqui de multis, sed
etiam de pœnis per statuta impositis, quas sibi appli-
care Episcopos posse aliqui Doctores, vt visum est,
concedebant quod Concilium prohibere voluit. Vn-
de Genten. in *Manuali Pastorum* cap. 78. num. 12. sic
ait: Notandum quod pœnæ pecuniariæ sunt per Epif-
cos piis locis applicandæ. Ita Conc. Trid. cap. 3. sess.
23. quod non distinguit an sint impositæ per senten-
tiam vel per statutum iuxta notata in cap. irrefragabi-
li de Offord. Ita, & cetero.

RESOL. IV.

Inferitur ex supradictis ad ornatum Concilij Triden-
tini sess. 28. cap. 8. posse Episcopos relictis aliis pœ-
nis, punire concubinariorum multa pecuniaria, locis
tamen piis applicanda. Ex parte 10. tractatu 8.
Resol. 4.

§. 1. **R**emanet itaque ex omnibus superius di-
ctis satis firmata nostra sententia, nempe
posse Episcopos imponere pœnas pecuniarias, sed il-
las non posse sibi applicare. Ex quibus duo valde no-
tabilia obseruanda sunt. Et Primò contra Regentem
Franciscum de Vico in *Pragmat. Regni Sardinie*, tom.
2. tit. 7. c. 6. n. 9. & contra Aloysium Riccium in *Praxi*,
tom. 1. Resol. 119. num. 3. posse Episcopos, non im-
positis aliis pœnis, de quibus agit Concilium Tridē-
tinum sess. 24. cap. 8. imponere pœnam pecuniariam
contra Laicum concubinatum. Et ita docet Gabriel
Percira de manu Regia, part. 2. cap. 34. num. 16. Tho-
mas Velafcus tom. 2. alleg. 34. n. 11. & seqq. Emanuel
Themudo in *Decisionibus Archiepisc. Olyssipon.*
tom. 2. decis. 145. n. 4. & Ioseph. Vela de Potestate Epif-
scop. circa inquirenda, §. c. part. 1. num. 64. & alij asse-
rentes Concubinatum posse puniri pœna pecuniaria
ante trinam monitionem, quia Concilium solum
posuit illum ordinem quoad excommunicationem
ferendam pro contumacia in illo crimine, & per
hoc non abstulit alias pœnas contra adulteros, &
Concubinariorum inflicitas. Et testatur ita fuisse decisum
in Hispalensi, & Granatensi Senatu, & Portuga-

lie in supremo Regij Palatii Senatu. At licet hoc
verum sit, certum est pœnam pecuniariam Laico
Concubinatio ab Episcopo impositam, non posse
illam sibi applicare, sed in piis vltus erogandam esse
ex Sacra Congregatione indiuidualiter firmat Leo
Zambellus in *Repertorio morali Casuum conscientie*,
verb. Episcopus num. 24. & Barbosa, Collect. 379.
num. 1. & de Potest. Episcop. p. 3. allegat. 107. num. 18
vbi sic ait: In Sacra Congregatione Concilij in
vna Messanensi fuit resolutum, pœnas omnes, &
multas, siue ex Constitutionibus Synodalibus, siue
ex præceptis, siue decretis Archiepiscopi vel Vicarij
proueniant, esse piis locis, non autem Fabricæ, vel
Sacristiæ Ecclesiæ applicandas. Item fuit decisum,
pœnas pecuniarias, quæ arbitrariæ fuerint, locis piis
esse omnino applicandas, reliquas autem, quæ non
fuerint arbitrariæ, posse Episcopum ita demum sibi
sumere, si ipse egeat, dummodo non sint multæ pec-
uniariæ, vel pœna non residentium, aut concubina-
torum, quas omnes Concilium mandat locis piis
applicari: Hæc Barbosa. Itaque licet, vt diximus,
Episcopi possint absque illa trinâ monitione in Con-
cilio Tridentino, dict. cap. 8. requisita; aduersus Con-
cubinariorum ad pœnas pecuniarias, vel alias contra
illos iure inflicitas procedere, tamen dictas pœnas
tenentur locis piis, & non sibi applicare ne similes
efficiantur illis, de quibus Segura Naualos in *diu. Eccl.*
Indic. Eccl. p. 2. cap. 10. num. 1. sic ait: Primum id
merito aduertendum est quod iam eo ventum est,
nimia aliquorum Iudicium mentis, seu facta reli-
gio, vt ipsius occasione pecuniariis pœnis passim
vtantur, omiffis corporalibus condignis, & à iure
debitis, ita vt censum annum à Concubinariorum ex-
torquere quotidie elaborent, quo soluto, adhuc in-
durato animo peccatis fordescant, quia nullam reus
petitescit culpam, quam redimere nummis existi-
mat. Ita ille.

RESOL. V.

Posse Episcopos compositiones pecuniarias facere super
quibusdam delictis, sed piis locis applicandas esse
firmatur?
Et aduertitur quod vt dictæ compositiones pecuniariæ
ad effectum, vt sint licitæ, plura esse necessaria, quæ in
textu huius Resolutionis explicantur? Ex p. 10. tr. 8.
Resol. 5.

§. 1. **S**ecundò ex superius firmatis obseruandum
est, posse Episcopos compositiones pecuniarias
facere super quibusdam delictis; sed aduertenda
debent quod dictæ compositiones pecuniariæ ad ef-
fectum vt sint licitæ plura esse necessaria. Et Primò in
dictis compositionibus faciendis, debent interuenire
iustæ causæ, quas enumerat ex Nouario Riccius in
Praxi tom. 4. resolut. 119. Secundò non valent Epif-
scopi accipere compositionem super omnibus cri-
minibus, vt fusè tradit Paulus de Castro, in *consul.*
348. col. fin. per text. cum Gloss. in cap. licet. vbi Do-
ctores extra de Pœnis. Felix in cap. Qualiter &
quando il Secundo §. Ad corrigendum numero 30. de
accus. Clarus in *Practica criminali*, §. fin. quest. 81.
vers. ulterius quæro, sed tunc cum crimina essent
leuia, vel extraordinaria, in quibus esset locus pœ-
næ arbitrariæ; non autem in criminibus grauibus
nec vt in illis in quibus est taxata pœna iuris; nec
etiam quando crimen esset manifestum, vel fama
super crimine delinquentem vexaret; vt dixit Ri-
cius vbi supra resolut. 121. numero 1. Tertio quod
pœnæ compositio tunc demum fiat, quando ea
pœna magis timetur quam alia; vt patet ex cap.
Cogn

Congregatio 16. *quasi*. 2. *cap.* Quoniam, *et* sic non
concessa, sicut dictum fuit in Congregatione De-
cretorum, per Sanctissimum D. N. Pium V. facta
die 7. Iunii 1567. quam inuenies apud Gaticum
in primis allegationibus pro Ecclesia impressis fol.
129. & docet Fatiniacus de Hæresi *quasi*. 193. §. 6.
num. 115. Zanchinus, *ubi supra*, Locatus in *Praxi*
lib. Inquis. verb. Pœna, numero 21. Decianus *pract.*
Crimin. lib. 5. *cap.* 44. *numer.* 7. Pegna in *Direct.*
Inquis. *part.* 3. *commentar.* 152. Soula in *Aphor.*
Inquis. lib. 3. *cap.* 28. *numer.* 3. Salzedus in *pract.*
crim. Ignatij Lopez, *capit.* 142. *lit.* A, & alij
peres ipsos.

His suppositis videant modò Episcopis, si quan-
do compositiones pecuniarias faciunt, adint supradic-
tæ conditiones, videlicet, iusta causa, & præci-
pue si Reus timeat magis pœnam pecuniariam
quam aliam, vel potius alacrius, & sponte istam sol-
uat, vt ab alia magis eius delicto debita, & propor-
tionata immunitate euadat; item an zelo correctionis
dictam pœnam pecuniariam imponant, vel magis vt
maritimum impleant. Sed demus in dictis composi-
tionibus omnes supradictas conditiones adesse, non
enim est temerè iudicandum de prelatiis tam quali-
ficatis, adhuc tamen dicendum ipsos non posse pec-
nias illas pecuniarias sibi applicare, per ea, quæ su-
perius satis firmata sunt. Et licet Riccius in *part.* 4.
resol. 124. contrarium videatur asserere, non lo-
quitur tamen in terminis Concilij Tridentini, sed
secundum lus antiquum: quod patet ex his, quæ
ipse dixit in *part.* *deci.* 3. *co.* *num.* 3. sicut etiam lo-
quitur Zerola *ubi infra*, & alij. Sed sentiant Episco-
pi, quid allat impleat Riccius *ubi supra part.* 4.
quasi. 125. *num.* 4. & illum imitentur; sic itaque ait:
Ego tamen licet habeam Ecclesiam sponfam satis
pauperem, non solum mihi huiusmodi composicio-
nes non applico, sed nunquam ad tales composicio-
nes faciendas decenio; sanius enim videtur delicta
alia via castigare, semper enim mundus applicat hu-
iusmodi compositiones cupiditati Episcoporum, illo-
rum auaritiæ, quæ semper est euitanda; nam hic fu-
mus peregrini, & hospites, & aliam regionem in-
quiritus, quod si consideraretur; terrena vtique
non tam fixo corde amarentur: vt igitur illis qui
etate ingrauescentes, mundanis etiam senescunt;
ita ille, cui etiam adde Thomam Zerolam Episco-
pum Minorensem in *praxi part.* 1. *ver.* *Compositio*,
Terio ita asserentem: Meminerint Iudices illius
Ambrosij, Facilitas venia magis præbere solet incen-
tium ad malum. *cap.* est iniusta. 23. *quasi*. 4. & illius
Hilari: Cito violatur auro Iustitia, nullamque reus
permissis penam, quam scit pecunia posse redime-
re, vt in *cap.* Pauper. 11. *quasi*. 3. idèd ne sint faci-
les Prelati ad impositiones faciendas super delictis
sed castigata penitentis salutari bus afflictibus, ne
delinquentes deteriores fiant in posterum iuxta illud
Matth. *cap.* 5. *oade*, & amplius noli peccare, ne deteri-
ora aliquâ tibi contingat. Vide omnino Hostiensem
in *Summa*, *tit.* *de offic.* *Ordin.* *quid* *perinet* *num.*
4. *ubi* *dicit*, delicta debere puniri secundum statuta
Canonica, & non secundum questum pecunia: &
penonæ sunt quæ delinquent, non res, *cap.* *Prodest*,
& *seruatis* 23. *quasi*. 5. Hucusque Zerola. Sed licet
omnia superius dicta semper obseruanda sint, maxi-
mè hoc faciendum erit tempore visitationis, in quo
Episcopi timentes Deum proprium maritimum ad
substantias pauperum necessitates euacuant; vnde
nimis scandalosum esset, si illud ex visitatione in-
domum reportarent plenum penis pecuniariis ex-
actis in visitatione à Clericis, & Laicis. Et idèd
exemplum hic apponam magni Antistitis Hispani
obseruatum à Francisco de Alfaro de officio *Fiscalis*

Gloss. 9. *num.* 9. *ubi* *sic* *ait*: Multas pecuniarias in
vltus pios applicandas docet Iulius Clarus, *quasi*. 86.
numer. 5. quod ad vnguem obseruati semper vidi à
Reuerendissimo Domino Magistro D. Ildefonso de
Vergarohuis Argentinæ Diocesis dignissimo Præ-
fule, qui cum personaliter integrum Episcopatum,
sive Diocesium plusquam centum & quinquaginta
leucas extentum visitauerit, nullam mulctam sibi ap-
plicare permisit. Ità Alfarus, Et quidem hæc omnia
à me superius firmata maximè procedunt in Episco-
pis Regni Siciliae, qui tam pingues redditus ex eo-
rum Episcopatibus recipiunt: & certè monstruosum
esset videre Episcopos tam opulentos, postea pœnas
pecuniarias sibi applicare. Loquor sic confidenter,
quia Episcopi hodie Ecclesias Siculas regentes, sum-
mè pietate; & omnium virtutum genere ornatissimi.
Sed si aliquando (quod Deus avertat) hoc facerent,
aduertant Excellentissimi Domini Proreges, in
quantum eis licitum erit & semper infracta, & illi-
bata permanente Immunitate Ecclesiastica, aduer-
tant, inquam, hoc non permittere; per ea quæ tan-
git Couaruias *lib.* 9. *Variar.* *cap.* 9. *num.* 11. Re-
gens de Vico in *Praxi.* *Regni Sardinia tom.* 2. *tit.*
7. *cap.* 6. *num.* 9. in fine, & Alfarus de officio *Fiscalis*
gloss. 9. *num.* 9. sed statim piissimum, & augustissi-
mum Regem nostrum certiores faciant, qui vt pro-
tector Concilij Tridentini sicut vocatur à Florez de
Mena *Variar.* *lib.* 1. *quasi*. 12. *num.* 8. Suarez de Paz
in *Praxi tom.* 2. *pralud.* 5. *num.* 10. Bobadilla in *Pol-*
itica tom. 1. *lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 154. & alijs; per
Oratorem suum Romæ existentem apud summum
Pontificem instabit, vt tale scandalum dignetur
amouere, & Episcopos delinquentes tanquam fra-
ctores Decreti Tridentini, vt par est, condigna
pœna punire.

RESOL. VI.

Aliguae declarationes Sacre Congregationis firmantes
superius dicta, asseruntur.

Et in corpore huius Resolutionis assignantur aliquæ
personæ, quibus supradicta pœna pecuniaria, &
multa non possunt applicari. Ex *part.* 10. *tract.* 8.
Ref. 7.

§. 1. Sed tandem, vt iterum ad Dominos Episco-
pos reuertamur, apponam hic aliquas De-
clarationes Sacre Congregationis, quas obseruauit
Barbosa de iure *Eccles.* *lib.* 1. *c.* 11. *num.* 128. *ubi* *sic*
asserit: debet Episcopus pœnas criminales ad suum
arbitrium locis pijs distribuere, & pauperibus; sed
in pari necessitate melius erit subuenire pauperibus
loci, in quo habitat Clericus condemnatus. Ita Epi-
scopo Venetino respondit Sacra Congregatio nego-
tius Episcoporum præposita 21. Nouembris 1600.
Possunt quoque ex eisdem penis Carceres Eccle-
siasticas facere, vt Episcopo Andriensi rescripsit ea-
dem Congregatio 25. Iunii 1596. De his autem
penis Vicarius participare non debet, eadem Sacra
Congregatio Archiepiscopo Vrbinatensi 11. Sep-
tembris 1584. Fiscalis verò aliqua pars pœnarum hu-
iusmodi applicari potest, sed Episcopus, & notarij de
illis quomodo participare non possunt, vt fuit re-
scriptum per eandem Sacram Congregationem
Vicario Apostolico Ciuitatis Castellæ, *sub die* 4. *Se-*
ptembris 1595. Hucusque Barbosa; quas declaratio-
nes nouissimè etiam adducit Ioan. Carolus Antonel-
lus de *Regimine Ecclesie Episcopalis*, *tom.* 2. *lib.* 6.
cap. 6. *num.* 4. Inueniuntur etiam infra scripta Deci-
siones. Pœnas, ac multas pro Birruarijs Curia Epi-
scopalis assignare non potest. Sacra Corteg-